

JUHTKOER - nägemispuudega inimese rehabilitatsioonivahend

SISUKORD

SISUKORD	1
SISSEJUHATUS.....	1
1. MÕISTED	1
2. JUHTKOERA OSKUSED JA TÖÖPÕHIMÕTTED	2
3. TÕUD MIS SOBIVAD JUHTKOERTEKS.....	3
4. INIMESE JA KOERA KOKKUSOBIVUS.....	3
5. JUHTKOERA ELUST - ALGUSEST LÕPUNI.....	4
6. JUHTKOERA KASULIKKUS	5
7. PIMEDATE JUHTKOERTE FOND.....	6
8. JUHTKOERANDUSE EDASPIDISE TÖÖ KORRALDAMINE	7

SISSEJUHATUS

Nägemispuudega inimesele on suureks probleemiks turvaline ja eksimatu liikumine väljaspool kodu. Nägijast inimesest sõltumise vältimiseks tuleb pimedal inimesel õppida iseseisvalt liikuma ja orienteeruma. Liikumisel on tema klassikaliseks abivahendiks valge kepp. Teiseks ja väga tõhusaks abiliseks on juhtkoer, kellele peale juhtimisülesannete on vaegnägija elus täita veel mitmeid erinevaid rolle.

Eestis on juhtkoerte koolitusega tegeletud **alates 1992. aastast**. Maailmas levis juhtkoeranduse idee laiemalt 1930-ndatel aastatel.

I. MÕISTED

1.1. Juhtkoer on eri-ettevalmistuse saanud sõbraliku loomuga tasakaalukas töökoer, kes oskab pimedat inimest marsruutidel õieti ja ohutult juhtida. Täites jalakäijate liikluseeskirju ja viies inimese mööda kõikidest takistustest, juhhib ta vaegnägija turvaliselt sihtkohta. Saates oma peremeest väga erinevates paikades, käitub ta igal pool väärikalt ja distsiplineeritult, oodates vajadusel rahulikult mitmeid tunde.

1.2. Juhtkoera kasutaja on loomasõbralik vaegnägija või pime inimene, kes kasutab liikumisel juhtkoera abi, olles eelnevalt läbi teinud vastava ettevalmistuse. Tal on tahtmine ja võimalus omada koera ning tema eest korralikult hoolitseda. Reeglina saab nägemispuudega inimene juba üles kasvatatud ja välja õpetatud koera, kes sobib tema iseloomuga.

Eeltingimus on, et inimene on üle 18 aasta vana, psüühiliselt tasakaalus ja oma puudega kohanenud.

1.3. Juhtkoer-kasutaja tandemi moodustavad juhtkoer ja tema kasutaja. Teineteise mõistmine ja usaldamine teeb neist ühtse võrdväärse sujuvalt tegutseva koostööpaari ehk tandemi.

1.4. Juhtkoera treener on spetsialist, kes lisaks koerte heale tundmisele ja õpetamisoskusele tunneb ka

nägemispuudega inimeste probleeme ning oskab juhtkoera koolitamisel nendega arvestada. Treeneri juhendamisel õpib pime inimene juhtkoera kasutama ja tema eest hoolitsema.

1.5. Peesar (muutumatu soome keelest) ehk **vabatahtlik abiline** on nägija inimene, kes pakub juhtkoera kasutajale oma abi, kui viimane tahab noore koera tööd kontrollida, uut marsruuti õppida või võistlusteks harjutada. Ta kõnnib märkamatu juhtkoera ja tema kasutaja taga, jälgides nende tööd ning kui tarvis, siis parandab. Peesarid on abiks ka juhtkoertega tegelejate ühisürituste läbiviimisel.

1.6. Kasvupere on pere, kelle juures juhtkoera kutsikas kasvab kuni treeningusse minekuni. Peres inimeste keskel elades saab noor loom igakülgseks areneda. Temast sirgub sotsiaalne olend, kes on kursis ümbritseva eluga.

2. JUHTKOERA OSKUSED JA TÖÖPÕHIMÕTTED

Juhtkoerad töötavad kahte moodi:

1. Kindlat marsruuti mööda, kui talle on marsruudid selgeks õpetatud ja sihtkoht öeldud.

2. Vabalt valitud marsruuti mööda käigu pealt koerakasutaja juhtnõore jälgides. Sellisel juhul ei tea juhtkoer, kuhu minnakse. Ta liigub (jalakäijate liiklusreegleid silmas pidades) etteantud suunas, mida muudab ainult koerakasutaja loal, et siis uuest suunast kinni pidada. Teise meetodi järgi õpetatud juhtkoera võib kasutada ka kindlatel marsruutidel.

Juhtkoer võib töötada kord üht-, kord teistmoodi. Sellise ettevalmistuse saavad juhtkoerad ka Eestis. Hetkevajadust arvestava juhtkoeraga saab nägemispuudega inimene, kes linnas hästi orienteerub, vabalt liikuda. Julge koerakasutaja võib toime tulla ka võõras kohas, kui talle oskuslikult teed juhatada. Kes liigselt riskeerida ei taha, kasutab aga juhtkoeraga käimisel kindlaid marsruute. Need jäävad labrador-retriiverile kiiresti meelde. Siis öeldakse märksõna, kuhu tuleb minna ning koer juhatab inimese eksimatult kohale.

Juhtkoera on õpetatud:

- **Täitma jalakäijate liiklusreegleid:** püsima kõnniteel, liikuma seal õigel poolel, laveerima inimeste vahel. Enne sõidutee oletust jääma seisma (äärekivi randi taha), kui on maha märgitud vöötrada, siis viima selle juurde. Sõiduteed ületama käsu peale. Maanteel kõndides hoidma vasakusse teeserva.

- **Juhtima vaegnägija ohutult takistustest mööda või peatuma nende ees.** Takistused on väga erinevaid: püstised (puud, postid, tulbad, reklaamplakatid jt.), maapinnal olevad (randid, trepid, kõrgendid, erinevad esemed, augud, lombid jt.), kõrgel asuvad (oksad, latid, väljaulatuvad detailid jt.) ja kitsaskohad (parkivate autode vahe, ustevahe, erinevate takistuste vahe). Juhtkoera õpetatakse märkama igasuguseid takistusi ning, arvestades inimese mõõtmeid, neist sujuvalt mööduma. Kui ei ole võimalik takistusest mööduda (randid, trepiastmed, kitsaskohad jt.), siis jääb juhtkoer seisma ja laseb vaegnägijal olukorda hinnata. Teinud selgeks, millega on tegemist, lubab koerakasutaja tal edasi minna.

Kui on tegemist järskude maapinna tõusude või langustega, samuti teekatte muutustega, siis tasandab juhtkoer sammu.

- **Juhatama kätte otsitava koha.** Juhtkoerale õpetatakse selgeks järgmiste märksõnade tähendus: rada (pöörab peateelt ara), "sebra", trepp, uks, pink, buss (või muu sõiduvahend). Vajaduse korral võib mõisteid juurde õpetada. Kuna juhtkoer teab käske "vasak" ja "parem" ning "otsi", siis saab talle anda täpse teave, kust mida leidma peab. Kombineeritava kolmesõnalise käsu puhul "otsi vasak" - "sebra" (või "otsi sebra" - "vasakul") puhul juhatab koer vaegnägija esimese vasakul pool oleva tähistatud ülekäigu raja juurde. Käsu "otsi parem" - "uks" (või "otsi uks" - "paremal") puhul viib ta juhitava lähima paremat kätt asuva ukse juurde. Samamoodi saab kombineerida kõik teised kohaotsimise käsud. Transpordivahendisse viib juhtkoer peremehe võimaluse korral esiukselt. Siseringidest väljumiseks juhatab juhtkoer inimese käsu peale ("õue", "välja") välisukse juurde.

- **Tõstma üles ja andma koerakasutajale mahapillatud eseme.** Kõige sagedamini võivad maha kukkuda võtmed, kindad, kepp, rahakott. Juhtkoer peab eseme ettevaatlikult üles võtma ja seda rahulikult hoidma, kuni vaegnägija temalt selle ära võtab. Ta ei püüa seda närida ega sellega mängida.

- **Olema sõnakuulelik.** Tulema kutse peale peremehe juurde (käsk "siia"), kõndima rahulikult vasakul pool inimese kõrval (käsk "kõrval"), jääma paigale oma peremeest ootama, seda ka rahvarohkes paigas ("koht", "oota"), minema peremehe juurest eemale oma koha peale lamama (käsk "kohale").

- **Tundma häid kombeid.**

Juhtkoerale küll meeldivad inimesed, kuid ta ei hüppa nende najale üles.

Juhtkoer magab oma kohal põrandal, mitte diivanil.

Ta sööb ainult oma kausist, ei nuru laua juures ega varasta toitu.

Ta ei aja taga liikuvaid objekte (kasse, palle jt), ei lase end häirida teistest koortest ega muudest loomadest.

Kokku tunnevad Eestis õpetatud juhtkoerad ligi kolmekümmet käsku.

Kogenuid juhtkoer saab aru kui peremees eksib ja ei täida valet korraldust.

3. TÕUD MIS SOBIVAD JUHTKOERTEKS

Pärast paljude tõugudega katsetamist on enamikes riikides jõutud järeldusele, et juhtkoeraks sobib kõige paremini **labrador retriiver**. Algselt jahikoerana tuntud, nüüd kõikvõimalikes teenistustes (narko-, pommi- ja jäljekoerana) kasutatust leidnud tõug suudab edukalt töötada ka juhtkoerana. Labradori teeb abistaja-koerana eriti sobilikuks tema paindlik iseloom, sünnipärane vajadus inimesele meeldida ning viibida kogu aeg peremehe seltsis.

Kuldne retriiver on iseloomult samuti sobiv, kuid tema kasutust piirab pärilike haiguste suur osakaal. Edukalt kasutatakse labradori ja kuldse retriiveri ristandeid.

Alustati aga saksa lambakoeraga, keda on praegugi Soomes 10% kõikidest juhtkoertest. Ameerika Ühendriikides on tema osakaal veelgi suurem. Üksikuid sobilikke koeri on leitud ka teiste tõugude hulgast nagu erdel terjer (kõige rohkem kasutatud Saksamaal), lühikarvaline kolli, rotweiler, saksa linnukoer, belgia lambakoer, hollandi lambakoer, berni karjakoer jt., kuid nende õpetamine on seotud suurema ajakuluga.

Austraalias koolitatakse põhimõtteliselt erinevaid tõugu koeri, et ka pime saaks samaselt nägijaga valida oma lemmiktõu. On õpetatud isegi tõutuid loomi. Põhimõte on, et koer ja inimene omavahel sobiksid.

4. INIMESE JA KOERA KOKKUSOBIVUS

Tähtis on, et õigele inimesele satuks õige koer. Inimesed on väga erineva iseloomuga: kes vaiksem ja tagasihoidlikum, kes võimukam ja häälekam; kes kiirema sammuga, kes aeglasema astumisega. Kõigil neil on koera suhtes erinevad eelistused.

Õnneks on ka koerad oma "kõvaduse" astmelt ja temperamendilt väga erinevad ja tahavad individuaalset kohtlemist. "Pehmele" koerale võib laetusena mõeldud tugev ja energiline patsutamine tunduda hoopis karistusena. "Kõva" ja domineeriv koer ei pruugi tagasihoidlikku ja hella silitust märgatagi. Selline koer vajab ka "kõvema käega" peremeest. Mõni juhtkoer tahab rohkem liikuda ja tööd teha, teisele piisab väiksemast koormusest. Nägemispuudega inimesele, kellel on palju asjaajamisi ja kes tahab ka ise rohkem liikuda sobib energiline juhtkoer. Rahulikuma elulaadiga inimesele sobib rahulikum koer. Hea juhtkoer-kasutaja tandemi tekke eelduseks on, et kumbki osapool ei peaks ennast liialt muutma.

5. JUHTKOERA ELUST - ALGUSEST LÖPUNI

Tüüpilise elukäiguga juhtkoer teeb läbi järgmised eluetapid:

- pesakonna juures (2-3 kuud),
- kasvuperes kasvamas (12-15 kuud),
- treeneri juures õppustel (5-7 kuud),
- vaegnägija juures tööl (8-10 aastat),
- peres pensionil.

Pesakonna kutsikatele tehakse esimene testimine. Kõige sobilikumad neist valitakse välja ja paigutatakse reeglina 2-3 kuu vanuselt **kasvuperedesse** kasvama. Seal viibib kutsikas 12-15 kuud, elades tavalist kutsikadu. Vaheku kokkupuude inimeste eluga ja erineva ümbrusega teeb temast igakülgsest arenenud kogemusterikka looma. Hea, kui peres on lapsed ning ühel pere liikmetest võimalus kogu päev kodus viibida.

Juhtkoera kutsika kasvatamise juures jälgitakse rangelt reeglit: mida ei tohi teha täiskasvanud koer, seda ei tohi teha ka kutsikas. Teiseks reegliks on hoidumine pallimängust ja üldse liikuvate objektide tagaajamisest. Vajaduse korral nõustavad kasvuperesid nii treenerid kui vabatahtlikud abilised.

On võimalik, et kutsikas kasvab nägemispuudelise peres, kus ta hiljem tööle hakkab, kuid sellel moodusel on rohkem miinuseid kui plusse.

1 aasta 2 kuuselt või 1 aasta 6 kuuselt **testitakse juhtkoera kandidaati teistkordselt**. Ta peab olema heasüdamlik, julge, hea tervisega, omama toimetuleku- ja õppimisvõimet. Kes üleskasvatatud koortest mõjuvatel põhjustel juhtkoeraks ei sobi, läheb kas tagasi kasvuperesse elama või otsitakse talle teine pere. On ka võimalik, et sobiv noor koer ostetakse kõrvalise inimese käest, kes on otsustanud temast mingitel põhjustel loobuda.

Töökõ sobiv koer läheb kogu koolitusperioodiks SSB juhtkoerte **treeneri juurde** koju elama ja õppima. Meie tingimustes kestab juhtkoera treening keskmiselt 6 kuud. See peab toimuma erinevates kohtades nii linnas kui maal, siseruumides ja väljas, samuti igasuguse ilmaga. Koera õpetatakse sõitma erinevates transpordivahendites, temaga käiakse külas ja erinevatel üritustel. Ta peab igal pool käituma viisakalt ja korrektselt. Mida erinevamate kohtade ja olukordadega juhtkoera tutvustatakse, seda kogenenum töökoer temast tuleb.

Koolituse lõpus toimub juhtkoera ja tema tulevase kasutaja **kokkuõpe**. Seda tehakse samuti mitmel pool, alguses treeneri, siis vaegnägija kodulinnas. Tavaliselt saab nägemispuudega inimesest ja juhtkoerast teineteist mõistev koostööpaar 1-2 kuuga.

Juhtkoer siirdub **nägemispuudega inimese juurde** ja jääb sinna elama kogu tegevteenistuse ajaks. Selle skeemi järgi talitades on koera vanus tööle asumisel umbes 2 aastat, mil ta on nii füüsiliselt kui psüühiliselt küps juhtkoera elu elama. Kuigi koerakasutaja on juhtkoerale juba kolmas peremees, kiindub ta vaegnägijasse eriliselt.

Esimesel aastal tuleb treeneril või peesaril uut koostööpaari aeg-ajalt kontrollida. Hiljem on vajalik nägija abi, kui mingi tuttav koht linnas on ümber ehitatud ja liiklus teisiti suunatud. Mida rohkem vaegnägija juhtkoera kasutab, seda vilunumaks see oma töös muutub. Kogenud koerakasutajad käivad kogenud juhtkoera saatel ka välismaal reisimas.

Pensionile on soovitatav juhtkoer jätta 10-11 aasta vanuselt. Uue abilise muretsemise järel võib vana koera paigutada mõnda **teise peresse puhkusele** (hea, kui kasvuperesse tagasi), kuid tavaliselt ei taha vaegnägija oma sõbrast lahkuda ja eelistab teda edasi pidada.

6. JUHTKOERA KASULIKKUS

6.1. Ühiskonnale -

Osa inimesi vajab rohkemal või vähemal määral teiste inimeste abi. Juhtkoer säästab pereliikme või sotsiaaltöötaja aega, mis kuluks nägemispuudega inimest abistades või talle seltsi pakkudes. USA-s läbi viidud uuringute põhjal (selles on arvestatud ka teiste puuetega inimesi teenindavad koerad) vähendavad abistavad koerad invaliidi isikliku assistendi tarvet 60 tundi nädalas. (Allikas: *Helene Stjemschanzi 1998. Kuntoutus 2/1998, lk. 42-47*).

Koerte mõju inimese positiivsele ellusuhtumisele ja sotsiaalsele tegevusvõimele on väga suur. Aktiivne ja elujaatav inimene haigestub vähem. Ainuüksi liikumise tähtsus inimese tervisele on väga suur. Ühiskonnale on seda kasulik, mida iseseisvamad, teovõimelisemad ja tervemad on nende liikmed.

Juhtkoera kasutaja liigub ja suhtleb palju. Mida rohkem kohtavad nn. tavainimesed endi keskel erinevate võimetega tegutsevaid inimesi, seda rohkem nad nendega arvestada oskavad.

Juhtkoerandus kaasab ka otseselt teisi ühiskonna liikmeid (peesarid, kasvuperede liikmed jt.), kes saavad vaegnägijaid ja pimedaid vabatahtlikult abistada. Mida rohkem on neid, kes tahavad aidata ja oskavad koostööd teha endast erinevate inimestega, seda tolerantsemaks muutub ühiskond.

6.2. Juhtkoera kasutajale -

Juhtkoeral on nägemispuudega inimese elukvaliteedi tõstmisel täita suur roll.

Koer on vaegnägijale abiks:

- a) liikumisel,
- b) sotsiaalsete kontaktide loomisel,
- c) sõbra ja seltsilisena pingete maandamisel,
- d) koerahobiga tegelemisel,
- e) hoolitsuse objektina koera omaniku enesehinnangu tõstmisel

a) Juhtkoera abil liigub vaegnägija marsruudil kiiremini, kindlamini ja turvalisemalt. Elava abivahendina lisab koer käikudele emotsionaalsust ja on erinevalt nägijast inimesest alati käepärast võtta.

b) Koos tänaval liikudes ei suhtu kaaskodanikud võõristuse või liigse kaastundega nägemispuudega inimesse, vaid imetlevad juhtkoera tarkust, on rohkem aldid puudega inimisega kontakteeruma, vestlust arendama ja abi pakkuma. Niisiis on koer abivahendiks ka sotsiaalsete kontaktide loomisel.

c) Truu seltsilisena ja heatujulise sõbrana maandab koer peremehe pingeid. Ta ei suhtu vaegnägijasse eelarvamusega ega tee puudest mingit probleemi. Koer rõõmustab pimedat peremehe üle sama palju kui nägijast omaniku üle.

d) Koer on inimesele ka hobiks. Ta saab temaga osaleda juhtkoerte võistlustel ja treeninglaagrites, käia erinevatel üritustel juhtkoera tööd demonstreerimas, koonduda klubidesse ja arendada seltsilist tegevust ning luua kontakte teiste maade koerakasutajatega.

e) Võtnud endale juhtkoera, vastutab nägemispuudega inimene tema eest. Tal on kohustus koera eest iga päev hoolt kanda. See kohustus annab samas talle ka võimaluse ise kellegi eest hoolitseda, mitte (kogu aeg) ise hoolitsetava rollis olla. See tõstab inimese enesetunnet ja sisendab endasse usku.

6.3. Peesarile ehk vabatahtlikule abilisele -

Vabatahtlikule abilisele annab juhkoerandus võimaluse end teostada teisi inimesi abistades ja end vajalikuna tundes. Soome peesarid ütlevad: "Me ei tea, kummad kummale rohkem annavad, kas meie pimedatele või pimedad meile."

Peesarite süsteemi autoriks ongi soomlased ja neil toimib see väga efektiivselt. Koera-kasutajate elukohtades on leitud vabatahtlikud ja nad vastavalt ette valmistatud. Nad on sageli ka ise koera omanikud, kes tegelevad aktiivselt koerahobiga. Teiseks hobiks on neile saanud juhtkoer-kasutaja tandemi töö kvaliteedi tõstmine. Peesarid võtavad osa ka treeninglaagrite ja võistluste läbiviimisest ning teiste ühisürituste korraldamisest. Selle tänuväärse süsteemi juurutame ka Eestis.

6.4. Kasvuperedele -

Kasvuperedele annab juhtkoera kutsika üleskasvatamine võimaluse tutvuda labradori tõuga, et siis otsustada, kas võtta endale hiljem sama tõugu koer või mitte. Lapsevanemad, kes pole kindlad oma laste koerapidamissoovi vastupidavuses, saavad seda juhtkoera kutsika peal kontrollida. Vahel tuleb ootamatult vajadus koerast loobuda ja siis on hea, kui on olemas koht, kus koer on oodatud. Esineb ka puhtalt aitamissoovist tingitud pakkumisi.

6.5. Juhtkoerale -

Koerale endale annab võimalus töötada uskumatult palju. Kõrvaltvaatajaid paneb alati imestama, miks on juhtkoerad nii tasakaalukad ja rahul oma eluga. Võiks ju arvata, et pingeline amet on koerale koormav.

Praktika ja koerapsühholoogid on aga tõestanud, et koeral on säilinud metsikute esivanemate vajadus end iga päev proovile panna ja edukalt ülesandeid lahendada. Sellest, kas metskoer kavaldas saaklooma üle ning karja koostöö oli tõhus olenes nende ellujäämine. Koera kodustades võttis inimene temalt võimaluse end teostada ja nii otsivadki koerad, kellega omanik küllaldaselt ei tegele, endale ise väljundit. Tavaliselt tähendab see väljund koeraomaniku jaoks hävitustööd (nt. mööbli, tapeedi, põrandalõhkumine jms) ning tulemuseks on mõlemapoolne rahulolematuse. Keti- ja puurikoerte psüühika on üksilduse ning tegevusetuse pärast tõsisel ohul.

Seda tausta arvestades on juhtkoera elu kõige loomulikum ja koerasõbralikum. Koolituskski on nii üles ehitatud, et koerad saaksid oma taiplikust arendada ja õnnestumisest rõõmu tunda.

7. PIMEDATE JUHTKOERTE FOND

7.1. Pimedate Juhtkoerte Fondi tegevus

Juhtkoerandusele pani Eestis aluse Pimedate Juhtkoerte Fond, mis asutati 1992. aasta lõpus Tartus ja mis likvideeriti 1999 aasta märtsis. Asutajaliikmeteks olid juriidilised isikud EPÜ ettevõtte "EPITAR" ja EPÜ Pärnu organisatsioon ning 27 üksikisikut. Fondi tööd juhtis 7-liikmeline juhatus.

Kuue aasta jooksul valmistati ette 14 juhtkoera, kes täna töötavad nägemispuudega inimeste juures mitmel pool üle Eesti (Tartus, Tallinnas, Viljandis, Sillamäel, Lääne-Virumaal Tudus). Juhtkoer anti pimedale inimesele tasuta käsutada ja hooldada, kuid koer jäi edasi fondi arvele ja fondi juhatuse kontrolli alla.

Esimene Eesti juhtkoera treener õppis ametit Soomes 9 kuud, koolitas välja 2 koera ja alustas kahe uue treeneri ettevalmistamisega Eestis. Nüüdseks on koeri koolitanud 4 treenerit, kes teevad seda tööd oma põhitöö kõrvalt. Kaks neist said võimaluse ka ennast täiendada **Soome Arla Instituudi** korraldatud rehabilitoloogide kursustel Tartus.

Fondi liikmed korraldasid koerakasutajatele õppelaagreid, võistlusi ja muid ühisüritusi. Traditsiooniks sai iga-aastane võistlus Soome koerakasutajatega Eestis. Teiseks igaaastaseks ettevõtmiseks oli meie

koerakasutajate ja treeneri sõit juhtkoerte treeninglaagrisse Soome.

Suur töö tehti ara juhtkoerte tutvustamisel meedia vahendusel. Esineti nii televisioonisaadetes kui avaldati artikleid erinevates ajalehtedes. 1998. aastal valmis värvitrukis juhtkoera tööd tutvustav reklaamvoldik.

Osa fondi liikmeid moodustasid Tartu Juhtkoerte Kasutajate Klubi, mis hakkas tööle fondi alluvuses. Ühisürituste läbiviimise kõrval asutasid klubi liikmed heliajakirja "Meie Muri".

Kennelliidus registreeriti oma labrador-retriiveri tõukennel (kasvandus) nimega JUHT. See andis võimaluse tegeleda ka aretustööga ja lisada firmamärgina kutsikate nimele ka kennelnimi. Aretades heade tööomadustega koeri saab veelgi tõsta juhtkoerte kvaliteeti.

7.2. Koostööd tehti Soome Juhtkoerte Kooliga, Eesti Pimedate Liidu ja tema liikmesühingutega, Tartu Emajõe kooliga, Puuetega Inimeste Kojaga, Avatud Eesti Fondiga, Rootsi Lions klubiga, Eesti kennelliiduga ja eraisikutega.

7.3. Rahastamine

Pimedate Juhtkoerte Fond oli mittetulunduslik ettevõtte ja kasumit ta ei tootnud. Toimetulekuks vajalik raha laekus annetuste teel ja labradori tõukutsikate müügist. Ühtegi palgalist töötajat fondil ei olnud. Nägemispuudega inimesed said üles kasvatatud ja koolitatud koerad endale tasuta kasutamiseks.

Alustuseks koolitas Soome Juhtkoerte Kool omal kulul Eesti jaoks treeneri. Kahe esimese juhtkoera koolitamise finantseeris Eesti Pimedate Ühing, kolmanda Rootsi Lions klubi, neljanda EPU tootmiskoondis EPITAR. 1994 aasta tööd toetas Invakoda. Järgmisel aastal (1995) saadi tegutseda tänu oma kenneli kutsikate müügile. 1996 saadi toetuda ainult üksikisikute annetustele. 1997 aastal andis rahalist abi Avatud Eesti Fond.

7.4. Juhtkoerte hinnad.

Välismaal on juhtkoerad väga kallid. 1992. aasta andmetel maksis juhtkoer (ümberarvestatult Eesti kroonidesse) Venemaal 125 000, Saksamaal 200 000 ja Soomes 250 000 krooni. Praeguseks on hinnad veelgi tõusnud. Juhtkoerte mujalt sisseostmine käib meile praegu rahaliselt üle jõu.

Eestis valmistati esimesed juhtkoerad ette pool-sponsori korras ja seetõttu väga odavalt - 8000 krooni eest. Elukalliduse pidev tõus Eestis tõstis järgmiste juhtkoerte hinnad aga 11-15 tuhandele kroonile. 1999. a. alguses tehtud arvestuste kohaselt läks juhtkoer maksma juba 32-41 tuhat krooni. See summa sisaldab kutsika alghinna, üleskasvatamise kulud, treeneri palga, treeningus oleva koera söögiraha, treeningsõitude kulud, komanderingud kokkuõppe ajal koerakasutajaga, vaksineerimised ja muud vet-arsti teenused. Vaatamata sellele on meie juhtkoera hind tunduvalt madalamad kui teiste riikide juhtkoertel.

8. JUHTKOERANDUSE EDASPIDISE TÖÖ KORRALDAMINE

Fondiline tegevus on ennast ammendanud. Pimedate Juhtkoerte Fond oma töö lõpetanud. Praegu tegutseb **sihtasutus Eesti Juht- ja Abikoerte Kool**, mis jätkab juhtkoerte fondi tööd ning valmistab vajadusel ette ka teiste puuetega inimestele abikoeri. Juhtkoerte kasutajad koonduvad klubidesse ja orienteeruvad seltskondlikule elule.

Nüüdseks on olemas väärtuslik kogemus, kuidas õieti juhtkoeri koolitada ja neid meie tingimustes koerakasutajatega tööle panna. Käigusolevate juhtkoerte töö reklaamib ennast ise, järgmised koerasoovijad on enamuses koerakasutajate tuttavad nägemispuudega inimesed. Nõudlus juhtkoerte järele kasvab. Teiste maade kogemused näitavad, et nägemispuudeline, kellel on kord juba juhtkoer olnud, tahab teda uuesti. Soomes kasutab juhtkoeri 2% pimedatest. Lähtudes sellest protsendist ja võttes aluseks Eesti vaegnägijate

umbkaudse arvu peaks meil käigus olema 40-60 juhtkoera (praegu aga on 14). Kui see tase on saavutatud, tuleks aastas ette valmistada 6-8 uut juhtkoera (fondi võimaluseks oli 2-3).

Juhtkoerte kasvatamine ja koolitamine on pidev ja pikaajaline protsess, ette planeerimata on võimatu töötada, kuid annetused on tihti just ettearvamatud ja lünklikud. Ainumõeldav väljapääs on **kindel riiklik igaaastane toetus**, mis tagab järjepideva ja ladusa töö.

Teiseks parandaks olukorda kooli oma maja ja krundi olemasolu. Krundile tuleb ehitada takistusrajad ja õppeväljak juhtkoerte koolituse jaoks ning koertetallid koos jooksuaedadega. Koertetallides elavad koerad nii koolituse kui poegimise ja kutsikate hooldamise ajal ning juhul, kui pime peab koera ajutiselt hoida andma. Koerte majutusvõimaluse korral saab treener õpetada korraga rohkem kui ühte koera, kes praegusel juhul elab tema juures kodus.

Juht- ja abikoerte treener saab ja peab siis töötama põhikohaga, mille tulemusena tema kasutegur tunduvalt suureneb. Majas peavad peale kontoriruumi, ühisruumi, vet-arsti kabineti ja köögi olema ka majutusruumid kaugemalt juhtkoera hankima sõitnud nägemispuudega inimesele koeraga kokkuõppe ajaks. Kooli ruumides peab saama korraldada koosolekuid, seminare ja õppepäevi.

Peale otsese koertekoolitamise ja koostöö koertekasutajatega jääb kooli ülesandeks ka treenerite, kohtunike ja vabatahtlike abiliste ettevalmistamine, nende atesteerimine ja pidev enesetäiendamine.

Tuleb luua Juhtkoerte Kooli ning Teabe- ja Koolituskeskuse (Pimedate Liidu) ühine komisjon, kes oleks pädev otsustama, kellele soovijatest ja millises järjekorras juhtkoer anda.

Tuleb välja arendada peesarite ehk vabatahtlike abiliste süsteem, kaasates sellega nägijaid inimesi koostööle vaegnägijatega.

Nn tavainimestele tuleb anda rohkem teavet meie keskel elavatest teistsuguste võimetega inimestest, nende toimetuleku võimalustest ja probleemides.

Tuleb selgitada, et juhtkoer on nägemispuudelisele üks võimalus endaga edukalt toime tulla ning et ta tohib koolitatud koeraga kõikjal viibida. See teadmine tuleb viia ka seaduse tegijateni, et nad vastavad seadused välja annaksid.

Koostaja: Sihtasutus Eesti Juht- ja Abikoerte Kool

E-mail: juhtkoer@hot.ee